

Kraków, dnia 3 kwietnia 2023 r.

prof. dr hab. dr h.c. (Tarnopol) Fryderyk Zoll

Katedra Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego

European Legal Studies Institute Uniwersytetu w Osnabrück

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dra Tomasza Szczurowskiego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne

1. Wprowadzenie

Stosownie do art. 218 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U 2021 poz. 478, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień doktora oraz posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym wypadku nauk prawnych, w tym co najmniej 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. a lub 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2 lit. b oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Główne osiągnięcie naukowe Kandydata

Dr Tomasz Szczurowski jako główne osiągnięcie naukowe przedstawił rozprawę opublikowaną w renomowanym wydawnictwie Wolters Kluwer *Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*. Jest to obszerna, licząca 528 strony praca, napisana ze znanostwem. Przedmiotem tej pracy jest obszar prawa restrukturyzacyjnego, który można by określić

materialnym prawem restrukturyzacyjnym. Praca ta obejmuje również wpływ postępowań restrukturyzacyjnych na inne postępowania, a także zawiera obszerną część kolizyjnoprawną.

Struktura pracy odpowiada co do zasady strukturze podręcznika. Autor w pierwszym rozdziale analizuje otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego. Nazwa tego rozdziału jest nieco myląca, ponieważ jest to w rzeczywistości po części wstępny rozdział, który obok właściwej problematyki zawiera także rozważania dotyczące ogólnych zasad postępowania restrukturyzacyjnego, a także przedstawiający przebieg postępowań restrukturyzacyjnych jako takich i ich rodzaje oraz przedstawiające postępowanie restrukturyzacyjne na tle postępowania cywilnego. Konsekwentnie rozważania te powinny być wyodrębnione w ramach samodzielnego rozdziału. Samo omówienie tych zasad zostało przeprowadzone w sposób charakterystyczny dla całości pracy. Autor bowiem napisał nie tyle naukową monografię, ale podręcznik, który systematycznie omawia poszczególne zagadnienia składające się na materialne prawo restrukturyzacyjne, rozszerzone o skutki dotyczące innych postępowań. W rozdziale pierwszym omówiono także w sposób klasyczny przesłanki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Rozdział kończy się rozważaniami dotyczącymi samego postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego.

Rozdział drugi w sposób zaskakujący analizuje kwestie kolizyjnoprawne. Ich umieszczenie w tej rozprawie jest z punktu widzenia tematu zapowiedzianego przez Autora co najmniej nie oczywiste. Ale jest to konsekwencja przyjętej koncepcji pracy, która nie spełnia kryterium monografii, ale jest podręcznikiem, czy raczej opracowaniem systemowym, które Niemcy nazywają „Nachschlagwerk”, tj. dziełem, które nie jest przeznaczone od czytania „od deski do deski”, ale do znalezienia odpowiedzi na zadane, konkretne pytanie. Tę funkcję opracowanie to spełnia bardzo dobrze, natomiast stanowi udrękę dla czytelnika postawionego przed koniecznością zapoznania się z całym dziełem na raz. Jest oczywiste, że kwestie kolizyjnoprawne, zwłaszcza z uwagi na szeroki zakres zastosowania upadłościowego rozporządzenia unijnego, są z punktu widzenia praktyki bardzo użyteczne, jednak ich umieszczenie burzy strukturę pracy, będąc wyrazem tego, że celem Autora nie było zbudowanie jakiejś spójnej innowacyjnej koncepcji, ale podręcznikowe przedstawienie kolejnych instytucji, czy zagadnień w obrębie tematu rozprawy. Na pracy ciąży brak postawienia jakiejś zasadniczej hipotezy badawczej, która w dalszym ciągu rozprawy jest weryfikowana. Także niestety rozdział dotyczący kwestii kolizyjnoprawnych jest sam w sobie raczej podręcznikowy – nie wnosi do badań o prawie właściwym szczególnie nowych spostrzeżeń, zwłaszcza, że jest to dziedzina, która w literaturze europejskiej jest szczegółowo opracowana. Wkład Autora w

ramach tego rozdziału odnosi się do dostosowania przepisów europejskich rozporządzenia do różnych rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych. Autor wykazał przy tych rozważaniach umiejętność prawniczej argumentacji z uwzględnieniem wymogów prawa unijnego.

Dalsze rozdziały pracy zbudowane są według klasycznego wzorca podręcznika do materialnego prawa upadłościowego. W rozdziale 3 zawarto więc uwagi dotyczące skutków otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego wobec osoby dłużnika, w rozdziale 4 skutki dotyczące mienia, w rozdziale 5 skutki odnoszące się do zarządu majątkiem dłużnika, w rozdziale 6 skutki dotyczące zobowiązań i zabezpieczeń wierzytelności, a w rozdziale 7 skutki odnoszące się do różnych rodzajów postępowań dłużnika. Obszerną pracę zamyka podsumowujące zakończenie.

Trzeba przyznać, że jest to opracowanie bardzo przydatne i każdy, kto z jakichkolwiek (a przede wszystkim praktycznych) powodów, będzie chciał poznać skutki otwarcia jednego z postępowań restrukturyzacyjnych, z pewnością będzie miał z książki Autora wszechstronny użytek. Praca jest napisana ze znanstwem materii, poszczególne kwestie są omówiono wyczerpująco. W pracy tej dokonano np. ważnych ustaleń dotyczących zakresu nieważności czynności prawnej w prawie upadłościowym, które dałoby się przełożyć na ocenę podobnego zagadnienia w ramach prawa restrukturyzacyjnego.

Należy jedynie wskazać, że w publikacji tej nierzadko trudno się zorientować czy poszczególne uwagi odnoszą się do czynności rozporządzających czy też zobowiązujących. Gdy zaś Autor omawia skutki ogłoszenia otwarcia postępowania sanacyjnego związane z zarządem, analizując nieważność czynności prawnych dokonanych przez samego dłużnika, pomija ważną pozycję Przemysława Wołowskiego *Kolizja zasady ochrony interesów masy upadłości z zasadą ochrony zaufania w prawie cywilnym*.

Z punktu widzenia oceny przesłanek dotyczących postępowania upadłościowego centralnym zagadnieniem jest odpowiedź na pytanie, czy pracę Autora można uznać za monografię. Monografią jest dzieło naukowe dotyczące danego zagadnienia, omawiające je w sposób wyczerpujący. Autor omówił kwestie skutków otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego w sposób dogłębny. Problemem jest sam temat rozprawy, który dotyczy obszernego fragmentu danej gałęzi prawa. Jednak można sobie wyobrazić także monograficzne ujęcie tego tematu, które musiałoby jednak być skoncentrowane wokół jakiejś hipotezy badawczej, którą następnie starano by się w pracy udowodnić. Tego zdecydowanie w rozprawie tej zabrakło.

Jednak z punktu widzenia wymogów habilitacyjnych dzieło Autora należy uznać za spełniające wymogi. Wkład w naukę polega tutaj między innymi na wykonaniu pracy dostosowania typowych zagadnień tzw. materialnego prawa upadłościowego (z rozszerzeniem na skutki wobec toczących się postępowań) do stosunkowo nowych postępowań restrukturyzacyjnych. Dokonanie tego zabiegu, nawet w sposób podręcznikowy, stanowi rodzaj wkładu w naukę i tego rodzaju adaptacja jest osiągnięciem naukowym.

Z tych względów należy uznać, że dzieło określone przez Autora jako główne osiągnięcie badawcze stanowi znaczący wkład w naukę i spełnia wymogi ustawowe, konieczne do uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

3. Pozostały dorobek naukowy

Kandydat wykazuje się znaczącym dorobkiem naukowym. Składa się na niego obok omówionej wyżej rozprawy opublikowana w 2012 r. monografia *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego* opublikowana w roku 2012 r., która została opublikowana w renomowanym wydawnictwie Wolters Kluwer. Była to opublikowana rozprawa doktorska, stanowiąca istotne opracowanie, dotyczące stosunkowo szeroko dyskutowanego w nauce tematu.

Przed uzyskaniem stopnia doktora Kandydat opublikował trzy rozdziały w opracowaniach zbiorowych, przy czym dwa artykuły dotyczące wydania wzorca umownego w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym opublikowane w dwóch różnych zbiorach nie powinny być wykazywane jako dwie odrębne pozycje, jako że w znacznym stopniu pokrywają się one treściowo. Jest to wartościowe opracowanie, którego punktem wyjścia jest bardzo niejasne unormowanie zawarte w kodeksie cywilnym. Autor jednak zdecydowanie powinien unikać duplikowania swoich publikacji.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych Autor opublikował sam lub we współautorstwie 17 rozdziałów w artykułach zbiorowych, dotyczących obszernego spektrum zagadnień, przede wszystkim obracających się wokół prawa spółek. Przedmiotem rozważań są analizy dotyczące odpowiedzialności cywilnej w różnego typu spółkach, komentarze do poszczególnych artykułów kodeksu spółek handlowych. Do szczególnie udanych opracowań należy zaliczyć rozważania Autora o cywilnoprawnej definicji przedsiębiorcy, rozważania dotyczące obowiązków informacyjnych w opcjach walutowych.

Przed uzyskaniem stopnia doktora Kandydat opublikował 14 artykułów w liczących się polskich czasopismach naukowych, których tematyka obraca się wokół różnych zagadnień prawa spółek, prawa upadłościowego, postępowania gospodarczego i zabezpieczeń kredytowych.

Po uzyskaniu stopnia doktora Kandydat opublikował 63 artykuły, a jeden był w chwili złożenia wniosku w niniejszym postępowaniu złożony do druku. Autor kontynuował swoje badania, dotyczące różnych zagadnień prawa spółek, zagadnień dotyczących różnych aspektów postępowania w sprawach gospodarczych, postępowania arbitrażowego, materialnego prawa upadłościowego (zagadnienia związane z potrąceniem w prawie upadłościowym, czy też prawa odstąpienia), kwestii legitymacji do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Autor zajmował się także kwestiami dotyczącymi prawa nieuczciwej konkurencji. Kandydat zajmował się także zagadnieniami prokury.

Dorobek Autora jest ilościowo imponujący, profil naukowy jest wyraźny, choć także dostatecznie zróżnicowany i są to prace wartościowe, istotnie wzbogacające naukę polską. Zwraca jednak uwagę pewna jednostajność wyboru czasopism, w których Autor publikuje. Większość jego publikacji artykułowych ukazało się w Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego oraz w Monitorze Prawniczym, przy czym istotnie przeważa PUG. Jest oczywiste, że są to czasopisma, które specjalizują się w tematyce będącej przedmiotem badań kandydata. Jednak należy dbać także o publikowanie w różnych czasopismach, bo tylko wtedy można w pełni polegać na systemach weryfikacji składanych do druku publikacji.

Niemniej po zapoznaniu się z publikacjami Autora, mam pewność, że są one na wysokim poziomie i spełniają wymogi habilitacyjne. Wadą tego dorobku jest brak publikacji zagranicznych, mimo że obszar zainteresowań Autora, w szczególności szeroko rozumiane prawo upadłościowe i prawo zabezpieczeń kredytowych budzi naturalne zainteresowanie zarówno zagranicznych czytelników jak i redakcji międzynarodowych czasopism. Autor też nie bierze udziału w europejskiej dyskusji na temat, który świetnie się do tego nadaje. Należy rekomendować Autorowi podjęcie prób umiędzynarodowienia swojego dorobku.

4. Wystąpienia na konferencjach naukowych

Po uzyskaniu stopnia doktora Kandydat przejawiał znaczną aktywność konferencyjną, wygłaszając referaty w szeregu konferencji krajowych lub prowadząc panele dyskusyjne.

Kandydat był ponadto członkiem komitetów organizacyjnych ośmiu konferencji krajowych. Niewątpliwie, podobnie jak to ma miejsce w przypadku profilu publikacyjnego kandydata, brakuje wystąpień i innej aktywności na forum międzynarodowym. Jednak także ten aspekt działalności dra Szczurowskiego należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia wymogów postępowania habilitacyjnego.

5. Działalność recenzyjna

Bardzo pozytywnie należy ocenić aktywność dra Szczurowskiego w roli recenzenta artykułów w czasopismach. Jest to niewdzięczna rola, a niezwykle ważna dla prawidłowego funkcjonowania czasopism naukowych, a tym samym nauki jako takiej. Kandydat sporządził 22 recenzje. Ta działalność wskazuje na zaangażowanie dr. Szczurowskiego w naukę.

6. Działalność w ramach zespołów badawczych

Kandydat uzyskiwał środki w ramach swojego Uniwersytetu, a w jednym wypadku w ramach projektu Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Brakuje projektów finansowanych przez zewnętrzne powołane do tego instytucje grantowe. Tutaj w przyszłości wymagana jest większa aktywność Kandydata.

7. Współpraca z sektorem gospodarczym

Kandydat aktywnie popularyzuje wiedzę z zakresu prawa gospodarczego w ramach różnego rodzaju szkoleń czy wystąpień w mediach.

8. Działalność dydaktyczna

Kandydat prowadzi działalność dydaktyczną w ramach swojej macierzystej uczelni, tj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, a także współpracuje ze Szkołą Główną Handlową.

9. Konkluzja

Dorobek naukowy Kandydata jest znaczny i wiele wnosi do nauki. Przedstawiona rozprawa *Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego* określona jako główny osiągnięcie badawcze jest pracą raczej o charakterze podręcznikowym, ale mimo to stanowi istotny wkład w naukę.

Stwierdzam, że dorobek i osiągnięcia dra Tomasza Szczurowskiego **spełniają wymogi** pozwalające na uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.